

2. Измайлова К.В. Фінансовий аналіз : навчальний посібник / К. В. Измайлова.- К.: МАУП, 2004.- 152с.
3. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: «ХайТек Прес», 2008. - 336 с.
4. Подольская В.О. Финансовый анализ / В.О. Подольская, О.В. Ярош. – К.: ЦУЛ, 2007. – 488с.
5. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566с.
6. Швиданенко Г. О. Сучасні технології діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія / Г. О. Швиданенко, О. І. Олесю. — Київ : КНЕУ, 2005. — 210 с.

Одержано 02.04.12

УДК 331.526

Т.А. Мішуровська, ст.гр.ОА-11, Г.К. Рябая, викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Сучасні тенденції зайнятості та безробіття в Україні

В статті розкриваються актуальні проблеми зайнятості та безробіття на сьогоднішній день. Показано наслідки безробіття та зайнятості населення як в країнах світу, так і в нашій країні. Наведено статистичні дані, які показують подальше зростання безробіття та незайнятості населення, особливо у період кризи. Розкрито проблеми зайнятості та безробіття сучасного суспільства, охоплено перспективи їх вирішення.

зайнятість, безробіття, світова економічна криза, ринок праці, допомога по безробіттю, заробітна плата, зайнятість в регіонах, подолання безробіття

Постановка проблеми та її актуальність. Зайнятість і безробіття – це дві актуальні і взаємопов'язані проблеми, які охоплюють не лише нашу державу – Україну, але й більшість країн світу. Через безробіття виникає замкнене коло проблем, таких як: міграція населення і, як наслідок, зменшення його в країні, через що виникає демографічна проблема, зменшення рівня споживання, а відповідно і його виробництва в країні, підвищення вимог до праці і її знецінення. Безробіття відображає економічні відносини щодо вимушеної незайнятості працездатного населення. Як бездоганно не працювали б ринкові механізми, нажаль, вони не можуть забезпечити повної зайнятості навіть за наявності вільних робочих місць. За останні роки світова економіка занепадала під нищівним впливом глобальної економічної кризи. Саме з цієї причини рівень безробіття в світі зріс до рекордних показників. Кількість постраждалих від економічної кризи, як в Україні, так і за кордоном, в минулому 2011 році збільшувалась в геометричній прогресії. Люди втрачали не лише свій дохід, але й робочі місця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки нині зростання безробіття є однією з найважливіших проблем будь-якої країни світу, то й до її вирішення зверталася велика кількість науковців. Серед українських вчених проблемами зайнятості і безробіття займалися В. Юрчишин, А. Позняк, Л. Гальків, М. Папієв, Д. Акімова, Д. Горбач, серед зарубіжних вчених відзначились праці А Філіпса, П. Самуельсона, А. Оукена, Г. Теренса.

Цілі статті. Метою написання статті є дослідження стану зайнятості та безробіття в Україні і світі та вирішення проблем подолання безробіття в умовах економічної кризи.

Виклад основного матеріалу. Дана проблема потребує пошуку як традиційних шляхів зниження рівня безробіття, створення нових робочих місць, діяльності служб

зайнятості, так і альтернативних (лізинг персоналу, аутстафінг та аутсорсинг), що дасть змогу підвищити зайнятість населення, оптимізувати кількість працівників на підприємстві та знизити витрати працедавця на персонал і виконання окремих бізнес-процесів.

Про те, що ситуація із зайнятстю в багатьох країнах світу є критичною, свідчать такі дані. Наприклад, безробіття у Португалії б'є рекорди за останні 20 років, зараз воно майже сягнуло 12,5%. Проте тим хто залишається працювати теж буде не солодко – уряд пропонує скасувати премії та запровадити додаткові неоплачувані робочі години. У середньому, вакансії, які пропонуються у центрах зайнятості, припускають винагороду в 523 євро на місяць. Це вище мінімальної зарплати, але середня допомога по безробіттю становить 532 євро.[1]

"Надання в Португалії допомоги по безробіттю лише сприяє зростанню інерції на ринку праці, – обурюється португальська викладачка канадського Університету імені Саймона Фрезера Алвару Сантуш. – Щоб покращити становище, треба послідовно скорочувати допомогу, щоб спонукати безробітних як можна інтенсивніше шукати нове місце і як можна швидше повертатися до активної діяльності. У своєму нинішньому вигляді португальський ринок праці представляє собою фабрику з виробництва такого нікчемного товару, як неефективність і неповна зайнятість".[2]

У Греції на 4 мільйони працюючих припадає майже 900 тисяч безробітних. Національна служба статистики оприлюднила звітність за 3 квартал 2011 року. За її даними, переважна більшість людей на ринку праці шукає вакансії з повним робочим днем. Вдвічі меншим попитом користуються пропозиції з частковою зайнятстю. 16% греків почали 2011-й рік без роботи. Завершили його вже 18% безробітних. Поки 7% відмовляються від будь-яких пропозицій, інші готові братися за будь-що.[3]

Безробіття в Іспанії побило 17-річний рекорд. Уперше кількість людей, що лишилися без роботи, перевищила 5 мільйонів. Найбільше безробітних серед працівників сфери послуг та промисловості, а також серед молоді – без роботи опинився кожен другий іспанець віком від 16 до 24 років. "Я безробітний з липня 2010. Радше за все, поїду з Іспанії і спробую пошукати ліпшої долі у США. Тут немає жодних перспектив. Вся моя родина безробітна, заощадження закінчуються", – скаржаться іспанці.[4]

Рівень безробіття в Іспанії – найвищий в усій євросоні. З 2008 року, коли країна стала жертвою іпотечної кризи, кількість безробітних зросла майже на 10% і нині становить 22,85%. Уряд Маріано Рахоя обіцяє низку реформ на ринку праці. Однак політика затягування пасків не сприяє створенню робочих місць. У новому бюджеті передбачені скорочення держвиплат майже на 9 мільярдів євро. За даними іспанського національного статистичного агентства, у 2011-2012 роках роботу шукають 5,3 мільйони іспанців, що становить близько 23% від усіх працівників. Це більше, ніж удвічі перевищує середній рівень безробіття в євросоні. Криза по-різному позначилася на сфері зайнятості та перспективах відновлення ринків праці в різних країнах і регіонах. Так безробіття сягає - від 4,4% у Східній Азії до більш ніж 10% в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (не членів ЄС) та СНД, а також у Північній Африці. Найбільше криза позначилась на розвинутих країнах світу, у 2009 р. рівень безробіття в країнах з розвинутою економікою та в державах ЄС підскочив до 8,4% (у порівнянні з 6,0% в 2008 р. і 5,7% в 2007 р.).[5]

Показники, оприлюднені Євростатом, зазначають, що у лютому 2010 року рівень безробіття в країнах євросоні зріс більше, ніж 10% у порівнянні з 9,9% у січні попереднього року, а у лютому 2009 року показник безробіття в цьому регіоні не перевищував 8,8%. Також дещо зросло безробіття у всіх 27 країнах Євросоюзу – з 9,5% у січні до більше ніж 9,6% в лютому 2010 (більше 8,3% у лютому 2009 року). У

порівнянні з лютим 2009 року кількість безробітних європейців зросла на 3 млн. 139 тис. осіб.[5]

При цьому найнижчий рівень безробіття в лютому 2011 року зареєстровано у Нідерландах (4,0%) та Австрії (5,0%), найвищий - у Латвії й Іспанії - 21,7% і 19,0% відповідно.[6]

Проблема зайнятості та безробіття в Україні відображена приблизно так: третині українців зменшили зарплату, а кожен п'ятий змушений працювати неповний робочий день. Такі результати опитування, проведеного компанією Research & Branding Group в останній декаді січня 2009 року. Згідно з результатами всеукраїнського опитування, в неоплачувані відпустки вимушено пішли 17,6% українців, а кожен десятий був звільнений з роботи. Реальне безробіття в Україні показано на рисунку 1.

Побоюються втратити робоче місце 39,6% респондентів. Неоплачувані відпустки загрожують, на думку опитаних, 36,6% людей. Для 32,5% криза може обернутися зменшенням заробітної плати. 31,9% респондентів бояться бути переведеними на скорочений робочий день. Таким чином, від третини до сорока відсотків громадян не виключають негативного впливу економічного спаду на свою роботу і заробітки.[7]

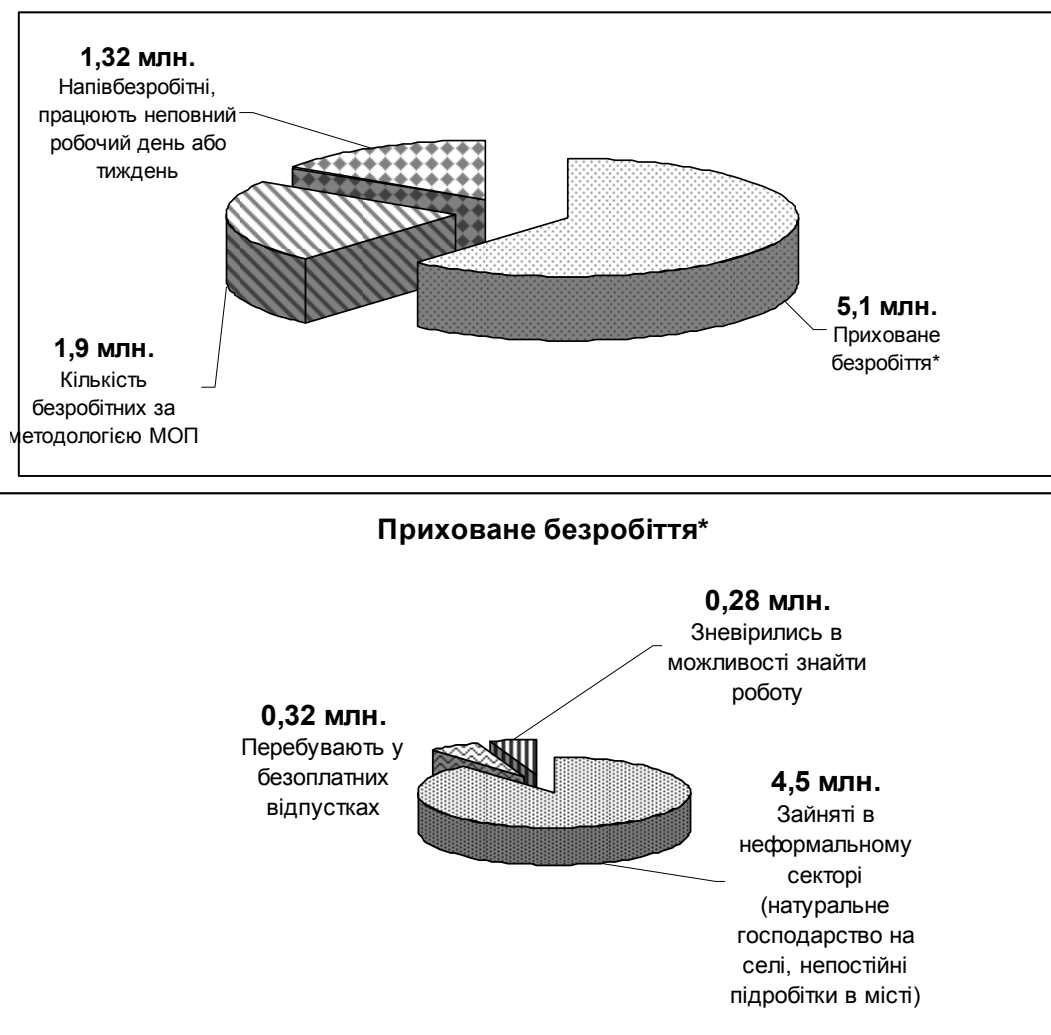

Рисунок 1 – Реальне безробіття в Україні [9]

Найкращий стан справ із зайнятістю в 2009 році традиційно спостерігається в Києві, де на 12 тис. безробітних було 20 тис. вакансій. У багатьох областях України

ситуація набагато гірша – там на одне вільне місце може припадати 35-40 незайнятих громадян. Зокрема, у Вінницькій області на сьогодні зареєстровано 44 тис. 650 безробітних, а пропонується лише 1393 вакансії. Скорочення обсягів зареєстрованого безробіття спостерігалось в усіх регіонах країни, крім Донецької, Івано-Франківської областей, міст Києва та Севастополя.[8]

У депресивних регіонах рівень безробіття цілком закономірно вищий за середній по країні, причому порівняно з відносно благополучними регіонами майже вдвічі. За методологією Міжнародної організації праці (МОП), 2010 року частка безробітних у Рівненській області становила 13%, у Чернігівській, Тернопільській, Сумській, Черкаській, Житомирській, Вінницькій, Полтавській, Кіровоградській, Херсонській, Чернівецькій, Закарпатській – 10%. Для порівняння: у Києві – лише 6,7%, у Криму, на Дніпропетровщині, Луганщині, Одещині та Харківщині – менше ніж 8%.

Ще більшою є різниця в навантаженні зареєстрованих безробітних на 10 вакантних місць: у Хмельницькій – 293, Черкаській – 259, Вінницькій – 139. Тоді як у Дніпропетровській та Одеській – 34 і 37, а в Києві – лише два. Причому попит на робочу силу в більшості депресивних регіонів не відреагував на вихід із кризи і зменшувався навіть у 2010 році, коли в інших регіонах він уже зростав.[9]

У загальному випадку всі області України за гостротою зареєстрованого безробіття можна розділити на кілька груп.

Перша група - регіони з дуже високим безробіттям. Ці регіони відрізняються високим рівнем безробіття, високими темпами його росту (у 2 рази вище середньоукраїнських), великою напруженістю на ринку праці.

Друга група - регіони з високим рівнем безробіття і великою напруженістю на ринку праці (показники перевищують середньоукраїнські). Але темпи росту безробіття тут середні або нижче середніх. В основному це регіони північної половини європейської частини країни. Багато хто з цих регіонів відрізняються підвищеною змушеною неповною зайнятістю.

Третя група - рівень безробіття і напруженість на ринку праці нижче середньоукраїнських, але темпи росту рівня безробіття вище середньоукраїнських. Фактично по гостроті безробіття ця група середня.

Четверта група - регіони з найменш гострим безробіттям у країні. У них рівень безробіття нижче середнього, низка напруженість на ринку праці, темпи росту безробіття нижче середньоукраїнських. У даній групі багато північних регіонів з видобувною промисловістю. [10, С.4-5]

В Україні гостре безробіття спостерігається в регіонах двох типів.

По-перше, це райони з високим природним приростом населення. Тут на ринок праці постійно виходить велика кількість молоді, тоді як кількість робочих місць в умовах економічної кризи не тільки не збільшується, але і скорочується. У регіонах даного типу безробіття існувало й у минулому у виді аграрного перенаселення.

По-друге, депресивні регіони, тобто з перевагою найбільш кризових галузей. На даний момент такими є легка промисловість і військово-промисловий комплекс, що відрізняються найбільшим скороченням обсягів виробництва.

При цьому рівень безробіття в сільській місцевості вище, ніж у міській. У причинах безробіття існує значна регіональна диференціація. Істотними виявилися і соціальні причини (високий природний приріст, значний міграційний відтік), і економічні (різкий спад виробництва в одних галузях, незначний - в інших).

Міжнародна організація праці (МОП) провела дослідження, які показали, що рівень безробітних на Україні значно вище офіційно визнаного. За даними Державного комітету статистики рівень безробіття складав на кінець 2011 року – 1,8% до населення працездатного віку. За даними Державної служби статистики, рівень безробіття в Україні, визначений за методологією Міжнародної організації праці, знизився з 8,0%

економічно активного населення (9 міс. 2010 року) до 7,8% економічно активного населення (9 міс. 2011 року). Станом на 1 лютого 2012 року на обліку в центрах зайнятості перебували 543,8 тис. осіб.[8]

З огляду на новітні наукові розробки та світову практику формування ефективної політики регулювання зайнятості і безробіття в Україні, запорукою вирішення проблеми є розробка і реалізація широкого комплексу відповідних заходів, насамперед, у соціально-трудовій сфері. Основні напрями вирішення проблем безробіття мають включати цілу низку заходів, зокрема: приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм і принципів, запровадження механізмів захисту внутрішнього ринку праці, реалізацію Державної та регіональних програм зайнятості, сприяння стабільній діяльності стратегічно важливих підприємств, забезпечення збереження ефективно функціонуючих робочих місць та створення нових, створення сприятливих умов для розвитку малого бізнесу та підприємницької діяльності безробітних, легалізацію тіньової зайнятості тощо.

Таким чином, на сьогодні одним із напрямків відновлення економічної динаміки в Україні визначається боротьба з безробіттям. Досвід свідчить, що ринок спроможний забезпечити зростання економічної ефективності, проте не здатний вирішити соціальні проблеми. Проблема безробіття є однією із ключових у ринковій економіці.

Економічна криза, що має місце в Україні, відчутно позначилася на ринку праці. Вирішити проблеми зайнятості та безробіття покликана активна та послідовна політика соціального захисту населення.

Висновки. Перш за все наявність безробіття є свідченням недовикористання ресурсів суспільства, а отже, і чинником, що діє в бік зменшення ВВП, сукупної пропозиції. По-друге, безробіття - це, окрім усього, певна кількість людей із меншою платоспроможністю, що спричиняє зменшення сукупного попиту. Таким чином, безробіття впливає на макрорівновагу з двох боків: і з боку попиту, і з боку пропозиції. За певними дослідженнями ми бачимо, що певний відсоток безробіття існує завжди.

В Україні спостерігається така структура безробіття: ефективний попит на робочу силу, який буде визначати галузеву структуру сукупного ринку праці в недалекому майбутньому змінюватиметься швидше ніж сукупний попит, який визначає структуру зайнятих тепер. Швидко скорочується потреба в працівниках сфери послуг.

Список літератури

1. У Португалії загальний страйк / euronews, новини у світі [Електронний ресурс] - Режим доступу: ua.euronews.net/.../portuguese-workers-stage-a-strike-against-cuts/
2. Безробіття як форма неробства? Португалія [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.portugalua.com/category/news/page/6/
3. Безробіття у Греції: хто виводитиме країну з кризи? /euronews [Електронний ресурс] – Режим доступу: ua.euronews.net/2011/12/15/greece-sinks-deeper-into-job-hell/
4. Безробіття в Іспанії побило 17-річний рекорд | euronews, новини у світі [Електронний ресурс] – Режим доступу: ua.euronews.net/2012/01/.../spain-s-jobless-total-exceeds-five-million.
5. Тенденції розвитку безробіття в світі в умовах економічної кризи [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/2_86437.doc.htm
6. Безробіття в Іспанії перетнуло межу в 5 мільйонів / BBC Ukrainian - Новини стисло - [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.bbc.co.uk/ukrainian/.../120127_spain_unemployment.shtml
7. Третині українців зменшили зарплату: результати опитування - rate1.com.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rate1.com.ua/ua/suspilstvo/riven-zhittja/414/
8. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс] – Ресурс доступу: www.dcz.gov.ua/
9. +Люмпенізація всієї країни / О.Крамар / Український тиждень [Електронний ресурс] – Ресурс доступу: tyzhden.ua/Economics/20364
10. Ковальський В. Регіональний ринок праці та особливості його формування і регулювання / В. Ковальський, А. Коверзнев // Україна: аспекти праці. - 2003. - N4. - С. 3-7.